

په کښتنه وهی هردوو ئیداره هه نځاویکی ئه ریڼی بوو، باخو مان بو هه نځاوه کانی داهاتوو ناماده بکهین

ریکار نه حمده

ریکه چاره ش نه ویه له ناخی کسه کان و له سیاسه تی روژانه ی بهرپرسو حزبه کاندایاوه به چه مکو سیسته می دیمورکاسی بهیترئ و ده کار بکری. له کارو کرده وه کاندایا به رانبر ردت نه کریته وه و به سووک ته ماشا نه کریڼ، کهس خوی به خاوهی ره های گهل و نیشتمان نه زانی. ئه گه چسی هه نووکه سه دراوی ئه و باوه ربوونه به باریکی ده بیترئ، به لام دیسانه وه نیگه رانی و دلپراوکی و مقومقوکان کوتا نه بوونه و خه لک گوئی بو هه والته کانی پشتی په رده کان هه لختسوه وه نیگای چاوه کانی شیان له سر هه نځاوه کانی داهاتوو گیر کرده وه.

له وه تی ریکه و تن له سر په کښتنه وه و پیکه پنیانی حکومتی هریم کراوه ده یان نووسه رو سیاسه تمه دار به نووسین رمانو پینشیری خویان سه بارت به و هه نځاوه دهر بریوه، به داخه وه هیچیان شانسی ته واویان به سه رکه و تنی پرژه که نه به خشیوه و به گومانه وه نامه زیان پیداره و هیوایان خواستوه که راسته ری و جاریکی دیکه نه گلپته وه. هه ندی سیاسه تمه دار گلله یی له وه ده کن که هردوو لایه ن ریکه و تن و پرسیان به لایه نه کانی دیکه نه کرده وه. من له لایه ن خومه وه ئه و گلله بیانه ردت ده که مه وه و ده ست خوشیش له هردوو لایه ن ده کم. ئه و دوو لایه نه له هه لگیرساندی شه ری نیوه خو دو له ترکیدی حکومتی هریم و دریژه دان به براکوژی پرسیان به لایه نه کانی دیکه نه کرده وه، ئه وانه ی

راکه یان دنی په کښتنه وه و تیکه لاوکر دنه وه ی هردوو ئیداره ی سلیمانی وه ولتر بو پیکه پنیانی حکومتی هریمی کوردستان هیواکانی لای خسه لکی کوردستان زیندو وکر دتوه. ریکه و تن له سر پیکه پنیانی حکومتی هریم هه نځاویکی ئه ریڼی بوو، به لام ناکری به ده سته کوت و مزانه ی که موینه باسی لئوه بکه یڼ. ده سته کوت ئه ویه له دوزمن ده سه ندریته وه یان کاریکی که موینه و شایسته یه و بو په که مین جار بو به رژه وندی گهل به ریژه ده برئ، که چسی پیشتر تاکه حکومتی تیکی هریمی کوردستان هه بوو، له لایه ن هردوو هیزی ده سه لانداری له ناکامی شه ری نیوه خو وه دوو له کراو دوو ئیداره ی لیکه و ته وه. ئه مه ش کومت وک شه کاندنی شووشه ی په چه ره یه ک دپته بهرچا و، ئه وانه ی شکاندویانه ناچار ده بن به سیکوتین به یه که وه ی

نه رکو و مافه کانی خوی به وردی بخویندیته وه و هه نځاوی بو هه لبرگریته وه. حکومت بو رازه و خزمه تکر دن به کومه لگه پیکه ده هیترئ، ئه گه نه بتوانی وه کو پنیوست خزمه ت بکات و ولات به ره و ناوه دانکر دنه وه و که شه پیدان به ری، له حکومتی خزمه تگوزاره وه به ره و حکومتی تیکی خومه پیته رو ناحه ز به چه ماوه ر دهر او له دوا ویستگه دا تیکه ده شکئی. مخابن له سالانی رابردودا حکومت ته کانی ئیمه له ئاست ئه و بهرپرسیاره یه تپه دا نه بوون که گهل پییدا بوون و متمانه ی پیته خشی بوون. ده سه لانداران کاتی پرژه یه کی خزمه تگوزاریان به ریژه بر دوه به نازوو فیزه وه به سر چه ماوه ریان فرو شتوته وه و داویان کرده وه ستایشیان بکه ن و به شان و بائیدان هه لپلین. ئه م جوړه سیاسه ته له هیج شویندیک جیهاندا باوی نه ماوه. به کونه پاریزو خومه پیته رو پاونکار ناوړان. ده بی حکومتی داهاتوو له سر سی کومه لگه ی (حکومت بو هه مووان، ریشه کیشکر دنی گه ندله ی، خزمه تکر دن له به رانبره ی متمانه ی چه ماوه ر) به رنامه کانی خوی دابریژئ و پرژه خزمه تگوزاریه کانی خوی ده ست بیبکات. هه نځاوی گرنگو له پیشی حکومت ئه ویه متمانه بو چه ماوه رو لایه نه کانی دهر وه ی ده سه لالت بگریته وه و به روه و به خته وهر کر دنی کومه لگه و پیخشستی ولات هه نځا و هه لبرگریته وه. ئه رکی حکومتی هریم ئه ویه له به رانبره ی سیاسه ت کرده وه ناحه زه کانی حکومتی به غداد هه لوئست وهر بگری بو گیزانه وه ی که رکوک ناوچه داپراوه کانی دیکه کاربکات، تا له هه لپژاردنی داهاتوی به رله مان که چه پروان ده کری له سره تای ۲۰۰۸ به ریژه بچی، تیکرای دانیشتووانی باشسو ری کوردستان نازادانه به شداری تیدابکن.

کوشتاری ئه رمن و کرده کان به ده ست عوسمانیه کانه وه بنوسی. یان نا، ئه گه ر ده ولته ی تورکیا ره گه ز پرسته کانی ئه م ولاته نکولی له م تاوان و سته مانه بکه ن یان نا؟ ئه م جینوسایده بووه راستیه کی میژوی حاشاهه لته گره. راسته ئورهان پاموک له م سه ده یه دا ئه م پرسه ی وروژان دتوه و زیندوی کردتوه وه ویزدانی نووسینی جیهانی لئ وه ئه گه هیناو ته وه، به لام میژوی مزقایی ته ئه و راستیه ی تومار کرده وه که سیش ناتوانی بیشاریته وه و نکولی له راستی ئه و قپرکردنه وه بکات که تورکه کان دژ به نه ته وه کانی دیکه به ریژه یان بر دوه. ئیستا نه ته نیا گورگه بژره کان، به لکو حکومتی حزبی دادو که شه پیدانیش به شپوه یه کی تووندوتیزتر سه نگره یان له خواسته کانی گهل کورد گرتوه و تا ئه و شوینه ی بویان بکری گرفت و ئاسته نگ بو باشووری کوردستان درست ده کن و هه لگه داگریکه رانی کوردستاندا په یمانی هاوکاری و هاوه نگی مژده کن. نووسینه کی پاموک خه لکی جیهانی له و راستیانه ش و ناگاه هیناوه ته وه که تورکی تووندو ژوه رگه ز په رستی و هه ره شه ی ئاشکرای به رده م که شه و به ره و پیشوه چوونی کوردی به شه کانی دیکه ی کوردستان ده بی ریگه چاره یه کی بو بدوزریته وه. سالی ۱۹۱۵ له سه روبه ندی په که مین شه ری جیهان، حکومتی عوسمانی له ژیر ریبه رایه تی حزبی مرقفایه تی ده کن.

کیشه ی ئورهان پاموک له ئاشکرا کردنی سته مکاریه کانی ده ولته ی تورک سه رچاوه ی گرتوه

ناماده کردنی: رؤی گاهل

روژنامه یه کی سویسریم ناماده کرده بوو، باسی کوزرانی ئه رمنه نیه کان و کرده کانم کرده بوو. له سر ئه وه داوی سی سال زیندانیم بو ده کن و که گوايه من سوکایه نیم به نه ته وه ی تورک کرده وه. من راشکاوانه رخنه م گرتیو که بوچی ئه و شتانه له ولاته که مندا قده ده یه یو کهس ناتوانی باسیان لئوه بکات.

له به رانبره دادگه یی کردنی ئورهان پاموکدا بیروای گشتی و ریخراوه کانی مافی مرقوفو نازادیه کانی روژنامه گه ری وروژان و دادگه یی ده ولته ی تورک ده به نه ژیر پرسیارو به ناره وای دادهنین، به مه زور گران له سر حکومتی نه نقره که و توه که ده یوی له م ساله دا له باوه شی په کیتی ئه وروپادا جیگه بگری. دانیشتنه کانی دادگه ته واو نه کراون و بو مانگی شوپاتی داهاتوو دواخراوه، به لام دیسانه وه زور به دژاری بو حکومتی نه نقره ته واو ده بی.

(ژوست لاگه ندیچ) نه ندامی کومسیونی په رله مانی تیکه لاوی په کیتی ئه وروپاو تورکیا، ده لی: په کیتی ئه وروپا زور به وردی له دوا ی کیشه ی ئورهان پاموک وه دپوات. ئه م کیشه یه به نامکانی نازادی راده بریینی ژیر پی خستوه، ناکری تورکیا ریگری له به رده م دهر بریینی بیروبوچوونی نازاد بکات داوی په کیتی ئه وروپاش بکات. ئه و ده لی: ئه گه تورکیا ئه م کیشه یی خوی چاره سه رنه کات ئه وه ئیمه ناماده نابین بو هاتنه نیو په کیتی ئه وروپا دانوستاندن له گهل تورکیادا بکه یڼ. هه ندی له چاودیزان پینانویه ئه گه ر(ئورهان پاموک) له به راره ی

رابردو له بیر بکه ن و چیت نکولی له نه ته وه کانی دیکه ی وه کورد و ئه رمن و لاز نه کن و دان به راستیه کانی میژویی بنین و سیاسه تی ره گه زپه رستی و توندوژی و لا بنین و له میشکی خویاندا بیسرنه وه. ئورهان پاموک له ریگه ی نووسینه کانی وه توانیویتی کیشه ی رامیارییه کان و دژی نه ته وه کانی دیکه نیو تورکیا زق بکاته وه و باس له و سته مانه بکات که حکومتی تورک له دژانیه وه به ریژه ده بات. به ره مه کانی ئورهان تا ئیستا بو ۲۴ زمانی زیندوی جیهان وهرگریدران، خوزگه وهرگری کوردیش ئاوریگ له به ره مه کانی پاموک دده نه وه کتیبخانه ی کوردی پی ده وله مند ده که نه. ئه مرقو روژنامه سبیران ناوه ند ه کانی مافی مرقوفو شانازی به و نووسه ره تورکه وه ده کن، که چی ده ولته ی تورکو حکومتی نه نقره ده یگرن و دادگه یی ده کن. ته نیا تاوانی ئه م نووسه ره ناوادره ئه ویه که باسی قه لاچوکر دن و قرکردنی ئه رمنه نیه کانی کرده وه. چو جارن گورگه بژره کان له به ر ئه وه ی (ئیسماعیل بیشکچی) باسی نه ته وه ی کورد و ئه و سته مانه ی ده کرد که له کورد کراون و ده کری، دژایه تییان ده کردو سزای زیندانیان به سه ردا ده سه یانندو نووسینه کانیان قه ده ده ده کرد، ئه وه ئه مرقو ش ئه و گورگه بژرانه په لاماری ئورهان پاموک ده دن و ده یانه یی گوشه گیری بکه ن و له زینداندا دایر زینن.

ئورهان پاموک ده لی: له مانگی شوپاتی ۲۰۰۵ له رابوژرتیکدا که بو حکومتی نه نقره هه بووه هه یه، هرگیز بق وقینی خویان به رانبر به کوردو نه ته وه کانی دیکه نه شارذوتوه و تا ئه و شوینه ی بویان کرابی نکولیان له هه بوونی نه ته وه ی کورد له سر گزی زه وی کرده وه لیبراونه ش سیاسه تی تواندنه وه له نیوبردنی نه ته وه ی کوردیان له پاکوری کوردستان دریژه پیداره. ئه وروپاییه کان تا ئه مرقو به م شیویه هه ستیان به هیژنکی بو ولاتانی ده کوری بژره کان له سنووری خویانه وه نه کرده بو. له کاتیکدا ئه و هیژه هه لپه یه تی به په کیتی ئه وروپا بکات. ئه گه ئه و هیژه له نیو مالی ئه وروپای دیموکرات و پیشکه و تودا جیگه ی بگریته وه له وانه یه له داهاتوو کیشه یه کی گوره بو ولاتانی په کیتی ئه وروپا درست بکات و هه سستی ره گه ز په رستی لای نه ته وه کانی دیکه ش زیندو بکاته وه و سه ریه شه یه کی گوره تر بو کومه لگه ی مرقفایه تی درست بکه ن. له م پیوه ندیبه دا خه لکی ئه وروپا ناچار بوون، بپرسن ئورهان پاموک کییه و بو چی دادگه یی ده کری ؟!

دروشاوه ی میدیای ئه وروپایه، نووسه ریکی لیها توو، نازا، مرقفدوست و راستوژیی تورکیایه، خه لکی ئه ستانبوله. له مانگی نوکتوبه ری سالی رابردو خه لاتی ناشتی کتیبخانه ی ئه لمانیای له فرانکفورت پی به خشراوه. خه لاتیک ۲۵ هه زار نژوییی وهرگرت. پاموک ئه و راستیه ی سه لماند کاتیک تورکیا و لاتانی ئه وروپا له یه ک مالی گوره دا کۆده بنه وه که تورکه کان

ئورهان پاموک نووسه ریکی تورکه، به لام تا سالی ۲۰۰۵ ئه ونده له نیوه ند ه کانی ئه وروپاو جیهان ناسراو نه بوو. خه لکی ئه وروپا کاتی پییی ئاشنانبوون که میدیاکانی ئه وروپا باسیان لئوه ده کرد، ئیتر وه ک نووسه ریکی گوره ناسرا. خه لکی ئه وروپا له ریگه ی که ناله کانی ته له فریونه وه ئورهان پاموک یان بینی که له دادگه ی ئه سته نمبول به تومه تی ئه وه ی قپرکردنی گهل ئه رمنه ی ئاشکرا کرده دانی به وه ناوه که تورکه کان له سالی ۱۹۱۵ دا زیاتر له ۱ ملیون ئه رمنه یان کوشتوه، دادگه یی ده کرا. ئه و نووسه ره له ولاتیک و تورکیادا که لافی دیموکراسی بوون لیده دات و به ره و کیشه یه کی گوره ئه وروپا راده کات له سر دهر بریینی نازاد دادگه یی ده کرا. خه لکی جیهان له ریگه ی سه ته لایته وه ئه و دیمه نه ترسناکه یان بینی که گورگه بژره کان به مه به سستی کوشتن په لاماری ئه و ئوتمو میلیان دا که ئورهان پاموک بو دادگه ده گواسته وه. ئه و دیمه نه بو ئیمه ی کوردی ئاشنا به ره رفتارو کرده وه دپنده کانی گورگه بژره کان ناسایی بوو، به لام بو خه لکی ئه وروپاو ئه وانه ی پشتگری له به ئه وروپا بوونی ده ولته ی تورکیا ده کن تا سه ر ئیسقان کاره سات ئامیزو ناخوش بوو. ئه و دیمه نه زه نگیکی ترسناک بوو له میشکی ئه وانه ی که ده یانه یی باوه شی په کیتی ئه وروپا بو تورک بگریته وه، زرنگایه و گورگه بژره کان هیژنکی توندوژیی تورکنو به دریژایی سه ده ی رابردو کاریگه ری بهرچاویان له سر سیاسه تی